

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>

10. Податковий Кодекс України №3675-VI від 08.07.2011 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2755-17>.

11. Наказ Мінфін «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України» від 27.6.2013 № 635 із змінами і доповненнями. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=364675&cat_id=36349.

Стаття надійшла: 02.03.2014 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Горелов Д.О.

УДК 657
М41

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ ВІДНОСНО РОЗРАХУНКІВ З ПРАЦІВНИКАМИ

Цятковська О.В., аспірант

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Анотація. Досліджено та проаналізовано основні аспекти формування положень облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками та її роль і значення для банківського сектору. Метою статті є дослідження облікової політики банку та основних організаційно-методичних аспектів формування положень облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками. Основними методами дослідження є такі методи, як аналіз, моделювання, синтез, дедукція, індукція. Розглянуто та проаналізовано основні аспекти облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками, за допомогою характеристики основних складових положення про облікову політику відносно розрахунків з працівниками банку. Встановлено, що визначальним документом, який регулює та координує, тобто регламентує діяльність всієї системи бухгалтерського обліку в кожній банківській установі є облікова політика банку. На основі проведеного аналізу нормативних документів які регламентують формування положень облікової політики банку, було визначено що облікова політика є важливим елементом господарської діяльності банківської установи. Розкрито сутність поняття «облікова політика».

В процесі дослідження даної проблеми здійснено аналіз основних складових облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками та наведено загальну характеристику цих складових. Автор детально та ґрунтовно розкриває сутність поняття «облікова політика». Визначено основні складові облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками банку. Отже, основні аспекти облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками банку було досліджено та проаналізовано зважаючи на діяльність банківських установ, основних вимог нормативно-правових документів у галузі регулювання бухгалтерського обліку та оподаткування, статусу та важливості працівників для банків.

Ключові слова: облікова політика, банк, розрахунки, працівники, облік.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку національної економіки процес реформування системи бухгалтерського обліку банків не припиняється, а з кожним роком набирає все більшого і більшого значення. Однією з ключових реформ бухгалтерського обліку було внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[1]. В результаті цих змін постала необхідність ведення бухгалтерського обліку та подання звітності за МСБО. Дана реформа безпосередньо вплинула на установлені принципи і методи складання та подання фінансової звітності відносно розрахунків з працівниками. Тобто, економічні перетворення в системі бухгалтерського обліку спонукають банківські установи до формування та складання положення про облікову політику з урахуванням важливих економічних перетворень. Зокрема, виникає необхідність вдосконалення основних аспектів обліку операцій банківських установ відносно розрахунків з працівниками використовуючи та дотримуючись основних положень МСБО.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні організаційно-методичні засади формування облікової політики були досліджені та висвітлені в роботах вітчизняних науковців Ф. Бутинця[2], Л. Ловінської[3], М. Пушкаря[4], М. Щирби[4], А. Касич[5], Л.П. Хабарова[6], В.А. Шпак[7], Т. Рябчук[8].

Невирішені складові загальної проблеми. Варто наголосити, що лише окремі питання даної проблематики висвітлені вітчизняними науковцями. Зокрема подальшого дослідження потребує дослідження та розробка формування положень облікової політики саме банківських установ, а не підприємств як розглядають вітчизняні науковці. І в той же час особливу увагу потрібно зосередити саме на дослідженні організаційно-методичних аспектів формування положень облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками. Оскільки, якісний облік розрахунків з працівниками банків та методологічні засади його удосконален-

ня має важливе значення для визначення показників продуктивності праці та шляхів її підвищення. Не варто забувати, що саме працівники банківської установи є головним генератором прибутковості банківської установи. Як результат, формування положень облікової політики відносно розрахунків з працівниками банку є важливою проблемою кожної банківської установи, яку потрібно вирішувати

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження облікової політики банку та основних організаційно-методичних аспектів формування положень облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками. Тому для досягнення вище зазначеної мети необхідно розв'язати наступні завдання: розкрити сутність облікової політики; дослідити основні складові положень облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками; здійснити характеристику основних складових положень облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначальним документом, який регулює та координує, тобто регламентує діяльність всієї системи бухгалтерського обліку в кожній банківській установі є облікова політика банку. Термін «облікова політика» увійшов до лексики українських бухгалтерів у кінці 90-х років минулого століття, в результаті реформування бухгалтерського обліку, одночасно із прийняттям у 1999 році Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і становив собою переклад англійського словосполучення «accounting policies» [5, с.173].

Відповідно до вище зазначеного закону облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання звітності.

Окрім зазначеного законодавчого акту юридичне регулювання облікової політики банку та її зміст також визначено МСБО (IAS) 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки»[9], Постановою Правління НБУ «Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України» №566 від 30.12.1998[10]. Облікові політики відповідно до параграфа 5 вище зазначеного МСБО визначено як конкретні принципи, основи, домовленості, правила і практики, застосовувані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансових звітів. Виходячи з даного тлумачення можна констатувати що визначення яке надано у вітчизняних нормативно-правових актах відповідає визначенню в міжнародних нормах. Але в той же час існують певні відмінності. Так, у МСБО (IAS) 8 йде мова про облікову політику загалом, це пов'язано з тим що відповідно до норм міжнародних стандартів облікова політика встановлена щодо конкретного об'єкта обліку, вважається окремою обліковою політикою. А виходячи з визначення терміна яке надано в національних нормативних актах, сукупність таких політик і утворюють загальну облікову політику банку.

У МСБО (IAS) 8 надано ієрархію принципів, якими слід керуватися при виборі облікової політики. Основна вимога стандарту полягає в необхідності застосування професійного судження при виборі і застосуванні облікової політики, яка забезпечила б уявлення доречною і достовірною інформацією для користувачів при прийнятті економічно ефективних рішень. Керівництво банку повинно вибирати і застосовувати політику таким чином, щоб вся фінансова звітність відповідала вимогам кожного застосовуваного міжнародного стандарту фінансової звітності.

При формуванні облікової політики слід брати до уваги специфіку банку (форму власності, особливості діяльності і т.п.), а також періодичність складання та подання фінансової звітності. В обліковій політиці необхідно передбачити порядок відображення нестандартних угод, а також угод, укладених у попередньому звітному періоді, фінансовий результат від яких припадає на звітний.

Міжнародні стандарти фінансової звітності присвячують обліковій політиці МСФЗ 1 (IAS) «Подання фінансової звітності», який визначає облікову політику як сукупність конкретних принципів, припущень, правил, підходів, прийнятих компанією для підготовки та подання фінансової звітності. Міжнародні стандарти це поняття використовують тільки по відношенню до фінансової звітності, а не до бухгалтерського обліку в цілому. Починаючи трансформувати фінансову звітність вітчизняних підприємств у фінансову звітність за міжнародними стандартами, першим кроком має бути вибір облікової політики з урахуванням положень міжнародних стандартів фінансової звітності. Саме тому питання формування положень облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками є важливим для дослідження, як результат кожній банківській установі потрібно складати облікову політику враховуючи вимоги МСБО.

В обліковій політиці встановлюється та затверджується порядок ведення бухгалтерського обліку операцій за розрахунками з працівниками, які здійснює банківська установа відповідно до законодавства України. Саме тому в основу даного положення повинні бути покладені основні принципи, методи і прийоми організації та ведення бухгалтерського обліку банку. Отже, відповідно до Постанови Правління НБУ «Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України» облікова політика банку - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються банком для складання та подання фінансової звітності.

В економічній літературі зустрічаються різні підходи до вирішення проблеми формування облікової політики. Але найбільш аргументованим з наукової точки зору є підхід професора М.С. Пушкаря. Досліджуючи проблему формування облікової політики він виділяє три її рівні – міжнародний, державний (або макрорівень) та рівень установи (мікрорівень) [4, с.138].

Зокрема, на міжнародному рівні облікову політику формує Європейська комісія та комітет із Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Вони видають директиви щодо уніфікації та гармонізації фінансової звітності, розробляють та публікують стандарти бухгалтерського обліку. На державному рівні - Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Міністерство фінансів; Національний Банк України, та інші уповноважені на те органи, через прийняття законів, постанов, розпоряджень та інших нормативних актів щодо бухгалтерського обліку, звітності та аудиту. А на рівні банківської установи облікову політику формує апарат управління та головний бухгалтер.

Варто зазначити, що облікова політика забезпечує інтегрованість системи обліку з іншими складовими системи управління – плануванням, бюджетуванням, прогнозуванням, аналізом, контролем – і генерує обліково-економічну інформацію для різних цілей, підпорядковуючись економічній політиці державі.

При розгляді побудови облікової політики за системним підходом, його сутність визначається необхідністю підпорядкування облікової інформації загальним інтересам інформаційної системи підприємства з метою створення інформаційних умов для ефективного здійснення управлінського процесу господарської діяльності [11, с.95]. Система формування облікової політики може бути представлена як сукупність потоків зовнішнього законодавчого та внутрішнього нормативно-методичного забезпечення виробничої системи щодо формування організації та технології бухгалтерського обліку, яка розглядає систему таким чином: зовнішнє середовище (економічна, технологічна, соціальна політика) впливає на систему в межах правового поля через входи, виходом із системи є інформація про стан господарських подій на певну дату, на основі якої складається звітність.

Постановою НБУ «Про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України» встановлюються обов'язкові складові облікової політики. Варто наголосити, що доречним буде розкривати в обліковій політиці банку за встановленими НБУ складовими такі аспекти організації та методики обліку розрахунків з працівникам банку, як:

У розділі «Характеристика аналітичних рахунків внутрішнього плану рахунків»: слід висвітлювати аналітичні рахунки 740 групи «Витрати на утримання персоналу», групи 355 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з працівниками» та групи 365 «Кредиторська заборгованість за розрахунками з працівниками банку». Зокрема надати розгорнутий план таких аналітичних рахунків, як 7400 «Основна та додаткова заробітна плата», 7401 «Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», 7403 «Матеріальна допомога та інші соціальні виплати», 7405 «Витрати на спецодяг та інші засоби захисту працівників», 7409 «Інші витрати на утримання персоналу».

Розділ «Додаткові реєстри аналітичного обліку та форми первинних документів, на підставі яких здійснюються операції (крім тих, що визначені в загальному порядку), включаючи форми документів для внутрішньої бухгалтерської звітності». В даному розділі доцільно наводити опис побудови та порядок складання відомості обліку формування забезпечень на оплату щорічних відпусток працівникам Банку у бухгалтерському обліку відображається відповідно до Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України. У разі не відкриття працівником Банку поточного або карткового рахунку, всі виплати здійснюються за допомогою видаткового касового ордеру. До додаткових реєстрів можна віднести позабалансові меморіальні ордери, які використовуються для реєстрації трудових угод між працівниками та банківською установою.

Розділ «Правила документообороту та технології обробки облікової інформації» має містити опис документообігу наказів (розпоряджень), затверджених Головою Правління Банку, або інших уповноважених осіб, відповідно до обов'язків, делегованих їм Головою Правління, платіжних доручень та меморіальних ордерів, а також інших первинних документів відносно розрахунків з працівниками. Також важливим елементом даного розділу повинен бути опис документообігу авансових звітів. А технологія обробки облікової інформації відносно розрахунків з працівниками за коштами наданими під звіт повинна мати розгорнутий вигляд з детальним описом облікових технологій.

У розділі «Правила документообороту та технології обробки облікової інформації» доцільно передбачити розроблення таких операційних процедур відносно розрахунків з працівниками:

- Ведення та складання Табелю обліку використаного робочого часу;
- Обробка та до заповнення листків непрацездатності;
- Визначення періоду за який нараховується заробітна плата;
- Нарахування заробітної плати та інших виплат працівникам банку;
- Утримань із цих виплат різних податків та зборів та відповідно нарахування на виплати ЄСВ;
- Порядок перерахування нарахованих виплат на карткові рахунки;
- Формування забезпечення на оплату щорічних відпусток працівникам банку;
- Формування графіку перебування працівників у щорічних відпустках;
- Складання та затвердження посадових інструкцій працівників
- Нарахування відпускних, лікарняних, вихідної допомоги
- Взяття працівниками під звіт коштів.

Розділ “Перелік визначених прав працівників банку на підписування документів” повинен регламентувати порядок та процедури візування первинних документів та фінансових звітів відносно виплат працівникам банку.

Наприклад, нарахування з оплати праці та інших прирівняних до неї виплат проводиться на підставі наказів (розпоряджень), затверджених Головою Правління Банку, або інших уповноважених осіб, відповідно до обов’язків, делегованих їм Головою Правління.

У розділі “Порядок проведення інвентаризації і методи оцінки активів та зобов’язань” слід аргументовано наводити опис порядку проведення інвентаризації, а саме : забезпечень на оплату щорічних відпусток працівникам банку перед складанням річної фінансової звітності; реєстру отриманих трудових угод (цивільно-правового характеру); трудових книжок; особових карток працівників; коштів виданих працівниками під звіт; господарських товарів які були придбані працівниками.

Розділ “Порядок контролю за здійсненими внутрішніми операціями” має містити опис порядку застосування процедур внутрішнього бухгалтерського та адміністративного контролю нарахування та виплати працівникам банку, зокрема в такій послідовності: Провідний спеціаліст відділу виплат та компенсацій (виконавець); Начальник відділу виплат та компенсацій; Начальник Управління внутрішньобанківських операцій; Директор Департаменту обліку та звітності; Головний бухгалтер; Голова Правління.

Розділ “Порядок застосування в обліку принципу нарахування доходів та витрат (включаючи порядок амортизації активів банку, створення та використання резервів)” регламентує порядок застосування в обліку принципу нарахування при нарахуванні працівникам банку різноманітних виплат, а також податків та зборів до бюджету. При складанні даного розділі потрібно керуватися законодавством України та внутрішніми положеннями та розпорядженнями банківської установи. Невід’ємною складовою даного розділу повинно бути зазначено порядок нарахування забезпечень на оплату щорічних відпусток працівникам банку.

Розділ “Порядок реєстрації договорів” повинен характеризувати порядок реєстрації: Договорів про надання послуг фізичною особою, або юридичною особою, яка не є працівником банківської установи, (наприклад, договір про надання послуг на прибирання приміщень); Договорів про відкриття карткових рахунків для перерахування виплат працівникам.

Процес формування та затвердження положень облікової політики відносно розрахунків з працівниками банку є досить трудомістким та відповідальним. Положення про облікову політику є невід’ємною складовою успішної діяльності банківської установи. Персонал банківської установи – це ключовий сегмент і генератор прибутковості та стабільності розвитку кожної банківської установи. Провідною задачею банківської установи є забезпечення обґрунтованих положень облікової політики банку відносно виплат працівникам банку.

Висновки. Досліджуючи основні аспекти облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками було встановлено, що в науковій літературі дане питання потребує подальшого дослідження та вдосконалення, оскільки є недостатньо дослідженим. Оскільки всі працівники банку є основним генератором та творцем прибутковості банківської установи, саме тому операції які пов’язані з працівниками потребують додаткового та правильного регламентування.. З’ясовано що розробка облікової політики банку є важливим етапом у процесі здійснення господарської діяльності. І в той же час вона повинна ґрунтуватися та формуватися на великій кількості нормативно-правових актах як здійснюють регулювання бухгалтерського обліку та оподаткування розрахунків з працівниками.

Отже, основні аспекти облікової політики банку відносно розрахунків з працівниками банку було досліджено та проаналізовано зважаючи на діяльність банківських установ, основних вимог нормативно-правових документів у галузі регулювання бухгалтерського обліку та оподаткування, статусу та важливості працівників для банків.

Перелік посилань.

1. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07. 1999 № 996-ХІV. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14/>

2. **Бутинець Ф.Ф.** Організація бухгалтерського обліку: Підручник для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” вищих навчальних закладів/ Бутинець Ф.Ф., Войналович О.П., Томашевська І.Л. – 4-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2005. – 528 с.

3. **Ловінська Л.Г.** Організація бухгалтерського обліку та фінансового контролю в сучасних умовах господарювання в Україні/ Ловінська Л.Г., Стефанюк І.Б. – К.: НДФІ, 2006. – 240 с.

4. **Пушкар М.С.** Теорія і практика формування облікової політики: монографія/ Пушкар М.С., Щирба М.Т.– Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 260 с.

5. **Касич А.О.** Еволюція наукових підходів до формування облікової політики підприємства/ А.О. Касич, О.В. Онищенко//Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2013.- №78. - с.172-180

6. **Хабарова Л.П.** Методологические аспекты учетной политики 2002 года// Бухгалтерский бюллетень. - 2002. - №2. – С.7-31.

7. **Шпак В.А.** Облікова політика – складова організації обліку бухгалтерського обліку// Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. - №6. – Т.1. – с.203-205.

8. **Рябчук Т.** Особливості формування облікової політики підприємств// Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління», 2011. – Вип. 17. – с.321-338.

9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 8 “Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки”. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу:// http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020.

10. Постанова НБУ «Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України» №566 від 30.12.1998.- [Електронний ресурс]. - Режим доступу:// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0056-99>

11. **Житний П.Є.** Облікова політика в умовах розвитку фінансово-промислових систем: методологія та організація: монографія/ П.Є. Житний. – Луганськ: СНУ ім..В.Даля. - 2007. - 240 с.

Стаття надійшла: 22.03.2014 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Мельник В.М.

УДК 330:115:388.656
С530

МОДЕЛІ СИНТЕЗУ АЛЬТЕРНАТИВ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКОМ ВЕЛИКОМАСШТАБНИХ ОБ'ЄКТІВ

Творонович В.І., к.е.н., доцент

Державний економіко-технологічний університет транспорту, м. Київ

Анотація. Робота присвячена моделюванню процесу вибору оптимальної альтернативи на множині альтернатив, які описують багатоальтернативний граф типу дерева, вершини якого є складовими великомасштабних об'єктів таких як галузі виробництва, транспортна система, економічна система країни тощо. Наводиться система вибору оптимальної альтернативи за різними критеріями на основі методу експертних оцінок. Застосування методу експертних оцінок пов'язано з складністю об'єкту моделювання, при якому досліджуваний об'єкт розглядається як складна система, розвиток якої можна представити у вигляді ряду гіпотез-альтернатив. Застосування такого підходу передбачає послідовне багатотурове опитування експертів, в результаті якого отримуємо повну множину проблем необхідних для розв'язання початкової цілі прогнозу.

В роботі описано побудову багато альтернативного прогнозного графу, який є відображенням множин умов, які отримані в результаті проведення експертизи, а також виділення повної множини простих одно альтернативних графів, для яких наводяться алгоритми знаходження оптимальних альтернатив. Наведені моделі є математичними моделями якісного та кількісного аналізу за допомогою яких можна отримати прогнозні оцінки, які можуть бути переведені у план. Дана оцінка кількості простих графів, які можуть бути отримані з багато альтернативного прогнозного графу. Моделі мають класичну форму знаходження оптимальних функцій, яка може бути прийнята за оптимальну або найкращу альтернативу за даними критеріями на повній множині альтернатив, які описують прогнозний граф типу «дерева».

Моделі дозволяють проводити аналіз ступеня впливу різних за типом умов досягнення проміжних цілей (вершин графу) в залежності від заданих критеріїв, а також при варіюванні оцінок компетентності самих експертів, які беруть участь у експертизі.

Ключові слова: Моделі, прогнозування, оптимальна альтернатива, експертні оцінки, прогнозний граф.

Постановка проблеми. Нагальні проблеми суспільства ХХІ ст. викликають потребу в узагальненні системних методів, у визначенні інструментарію розв'язання комплексних проблем з урахуванням перспектив розвитку об'єктів різного призначення, особливо за умов управління ними. У зв'язку з цим проблема вибору варіантів розвитку об'єктів набуває нового характеру, які визначаються масштабами та складністю. У відповідності до росту масштабності зростає їх складність та комплексність, а також актуальність та витрати на їх реалізацію. Виникають питання відносно як розв'язання конкретної проблеми, так і між собою. В таких умовах треба враховувати різні фактори, обставини, ресурсні та часові обмеження тощо[1], [2].

Великомасштабні об'єкти, такі як транспортна система, окрема галузь виробництва, економічна система в цілому тощо характеризуються цілісністю, тобто мають загальну ціль. Крім того, вони описуються великою кількістю характеристик та функцій, які вони виконують тощо. Для розв'язання проблеми управління такими системами потрібні методи, які аналізували б її в цілому, забезпечували аналіз кожної альтернативи, давали можливість відобразити невизначеність та знаходити оптимальний або найбільш наближений до нього розв'язок для переведу його в управління[3].

Глобальні системи є якісно-кількісними. Складові системи, які є якісними не повністю структуровані. На відміну від кількісних характеристик, які можна фіксувати, якісні не є числовими і пов'язані з нечіткою